כ"ז אלול

משניות מבוארות

מסכת ידים פרק ד

אמר לו רבן גמליאל הכתוב אומר (ירמיה מט, ו) **"ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון", וכבר חזרו, ולכך תראי מחזקינן שהם זרע עמון ששבו למקומן. אמר לו רבי יהושע, הכתוב אומר** (עמוס ט, יד) **"ושבתי את שבות עמי ישראל", ויהודה, ועדיין לא שבו, וכשם שאדם לא שבו כך גם אלו לא שבו, התיירוהו** חכמים ליהודה גר עמוני **לבוא בקהל**, דכיון דמשבעים אמות לא מאסרו רק עמון ומואב לעולם ומצרי ואדומי דור ראשון ושני, כיון שאינם יודעים אמרינן כל דפרש מרבא פרש, וקל המתגייר מתר לבוא בקהל. משנה זאת חוזרת **ה) תרגום** פסוקים של תרגום **שבעזרא ושבדניאל מטמא את הידים, שמתחלה** נתיחדו בלשון תרגום. אבל **תרגום** פסוקים שבדניאל, ושבעזרא ורימיה, **שכתבו עברית** בלשון הקדש, **או ועברית שכתבו תרגום** שפסוקים שכתובים בלשון הקדש וכתבו בלשון ארמית, וכן **וכתב עברי** כתב שבא מעבר הנהר שהיו משתמשים בו בזמנם, וכתב זה נמצא על מטבעות שהיו בזמן הבית, **אינו מטמא את הידים. לשולם אינו מטמא** את הידים אפילו בכתבי הקדש, **עד שיכתבנו אשורית על העור ובדיו**, והוא כתב שאנו כותבים בו ספרי תורה ותפילין ומזוזות, ונקרא שמו אשורית שהיא המאשרת שבכתב, לשון (בראשית ל, יג) "באשרי כי אשרוני בנות", שאינו מתפנה ולא יפל בו שנוי, שאותיותיו מתדמות ואינו נדבק אות באות בשיטת כתיבתו ולא תמצא כן בשאר הכתיבות. **ו) אומרים קוברין אינו מטמא עליהם פרושים.** מתרגמין אנו על מדותיכם, **שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים וספרי המרוס** ספרי המינים שהמירו אמונתם בהקדוש ברוך הוא שהוא רם ונשא (תפא"י), **אינו מטמא את הידים. אמר רבן גמליאל בן זבאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד, הרי הם הפרושים אומרים עצמות חמור, טהורים. ועצמות יוחנן כהן גדול, טמאים. אמרו לו הצדוקים, לפי חבתן היא טמאתן, שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרודות כפות, לאכל בהן. אמר להם לפי דבריכם אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טמאתן, וספרי המרוס שאינן חביבין אינן מטמאין את הידים.** והטעם לפי שלא יביאו הספרים לידי פסידא, שלא יניחם ליד האכל, שהרבברים מצויים אצל האכלים, והן מפסידים את הספרים שהם קדש. **ז) אומרים צדוקין קובלין אנו עליכם פרושים שאתם מטהרים את הנצוק, בתניתין משכירין פרק ה משנה ה "כל הנצוק טהור" אמר, אם מערה מקלי טהור לכלי טמא המשקין שנשאבו בכלי העליון וטהרו, דנצוק אינו חבור. אומרים הפרושים משיבים אותן, קובלים אנו עליכם צדוקים שאתם מטהרין את אמת המים הבאה מבית הקברות, דבקה גם** (ויקרא יא, לו) "מקוה מים יהיה טהור", **וברי גם הוא ראשו נוגע בטמאה, כמו הניצוק. אומרים צדוקים קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים שורי וחמורי שהזיקו חייבין הבעלים, ועבדי ואמתי שהזיקו פטורין הבעלים. מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מצות, שאם הבעלים רואה שהבהמה עושה מעצמה אסור שבת אז שאר אסורין אינו חייב בנזקן, כדכתיב בה, "הרי אני חייב בנזקן, כדכתיב** (שמות כא, כח) **"וכי יגח שור"** (שם כב, ד) **"כי יבער וגו' מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם", עבדי ואמתי שאני חייב בהן מצות, אינו דין שיהא חייב בנזקן. אמרו להם, לא תלמדו עבד ואמה משור וחמור, אם אמרתם בשורי וחמורי שהבעלים חייב בנזקן מפני שאין בהם דעת, ואינם מתבונים לחזיק לבעליהם, תאמרו בעבדי ואמתי שיש בהם דעת שאם אקניטם ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב לשלם, ונמצא מסיסיר את רבו מאה מנה בכל יום. ח) אמר צדוקי גלילי, צדוקי שהיה מגליל, קובל אני עליכם פרושים שאתם כותבין את המושל עם משה בגט, שהיו כותבין בגט בשנת כך וכך למלך פלוני, ולמשה כתבו בדת משה וישראל, וגנאי הדבר למשה. אומרים פרושים קובלים אנו עליך צדוקי גלילי שאתם כותבים את המושל ועל משה אלא שאתם כותבין את המושל מלמעלן ואת השם מלמטן, שנאמר** (שמות ה) **"ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל. וכשקלקה פרעה מהו אומר** (שם ט, כז) **"ה' הצדיק".**

אמר לו רבן גמליאל הכתוב אומר (ירמיה מט, ו) "ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון, וכבר חזרו, ולכך תראי מחזקינן שהם זרע עמון ששבו למקומן. אמר לו רבי יהושע, הכתוב אומר (עמוס ט, יד) "ושבתי את שבות עמי ישראל", ויהודה, ועדיין לא שבו, וכשם שאדם לא שבו כך גם אלו לא שבו, התיירוהו לבוא בקהל: ה תרגום שבעזרא ושבדניאל, מטמא את הידים. אמר רבן יוחנן בן זכאי, וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד, הרי הם אומרים, עצמות חמור טהורים, ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים. אמרו לו, לפי חבתן היא טמאתן, שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרודות. אמר להם, אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טמאתן, וספרי המרוס שאינן חביבין אינן מטמאין את הידים: ו אומרים צדוקין, קובלין אנו עליכם פרושים, שאתם מטהרים את הנצוק. אומרים הפרושים, קובלין אנו עליכם צדוקים, שאתם מטהרים את אמת המים הבאה מבית הקברות. אומרים צדוקין, קובלין אנו עליכם פרושים, שאתם אומרים, שורי וחמורי שהזיקו, חייבין, ועבדי ואמתי שהזיקו, פטורין). מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מצות, הרי אני חייב בנזקן. עבדי ואמתי שאני חייב בהן מצות, אינו דין שאהא חייב בנזקן. אמרו להם, לא. אם אמרתם בשורי וחמורי, שאין בהם דעת, תאמרו בעבדי ובאמתי, שיש בהם דעת, שאם אקניטם, ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב לשלם: ח אמר צדוקי גלילי, קובל אני עליכם פרושים, שאתם כותבין את המושל עם משה בגט. אומרים פרושים, קובלין אנו עליך צדוקי גלילי, שאתם כותבים את המושל עם בדף, ולא עוד אלא שאתם כותבים את המושל מלמעלן ואת השם מלמטן, שנאמר, ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל. וכשקלקה פרעה מהו אומר (שם ט, כז) "ה' הצדיק".

כ"ז אלול

משניות מבוארות

מסכת עוקצים פרק א

פרק א מסכת עוקצים, והוא מדיני חבור לפרי, ונקרא שמו עוקצין. הניחה לאחרונה, מפני שהוצאיותו בדרכי הסברא אזו לא בלבד, עקר בכתוב, רצה לומר שהחלוקות שמחלקין איזו הוא זה אשר יכשר בלא הכל מסברא, ואין מקרא מורה אשר יאמר כי הוא זה אשר יכשר בלא חשקה. אבל בעקר הדין יש להן על מה שיסמכו, שמן הכתוב הן נלמדין (עד כאן מתוך הקדמת תיו"ט).

א) כל שהוא יד הינו הערע המחבר אל הפרי שאדם אוחז בו בשעה שאוכל הפרי, וכן עצם יש בראשו בשר שהאדם אוחז בעצם ואוכל הבשר הנוי העצם יד כבשר, **ולא שומר** לפרי (לאפוקי חלק הקעקע הנכנס לתוך הפרי ובטוח לגרעין, שהוא נקרא שומר לפרי). **מטמא** אם נטמא הפרי נטמא גם העקע **ומטמא**, אם נטמא העקע נטמא גם הפרי, דכתיב (ויקרא יא, לז לח) "יכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע וגו' טמא הוא לכם", ודרשינן "לכם" לכל שבאכילתם, כלומר כל דבר הצריך לאכל, מקבל טומאה כמותו וטמא ומטמא עמו, **ולא מצטרף**, אם היה האכל פחות מכיצה אין יד האכל מצטרפת עמו, כל שהוא **שומר**, כגון קלפת הפרי ששומר אותו שלא יפסד, או העקע הנוגע בחוט הפרי, **אף על פי שאינו יד מטמא ומטמא ומצטרף**, דכתיב (שם) "על כל זרע זרוע אשר יזרע", מאי אשר יזרע, כדרך שיזרע אדם מצאנן אותו לזריעה, חטין בקלפתן ושעורין בקלפתן, דהינו עם השומר שלהן. כל דבר שאינו לא **שומר ולא יד**, והינו כמין שערות שיש בכמה מיני פרות, **לא מטמא ולא מטמא**, ואין צריך לומר שאינו מצטרף, וקל אלו מתברארין להלן במשניות. אלו שנעשו להלן כחוט מאיר בסר מאיר בסר הדרים יש לנו אלו שומרים ולדים גידים דקין כמו חטין, וחוטרים אותן המוכרים בידי בשעה שמוכרין אותן, ונשארין מהן והן נקראים סיב. **שרשי המיתנא**, שרש שבעניים כך (ונראה שהוא נענה), **והפיגם וירקות שדה** ירקות שגדלים מעצמן בשדה בלא זריעה (תפארת ישראל), **וירקות גנה שעקרן לשתלן** במקום אחר, **והשדרה של שובלת**, חוט האמצעי של שובלת שהחוטים דבוקים בו, **והלבשל שלה**, הקרום שעל גרעין החטה כל אלו שומרים לפרי. **רבי אליעזר אומר אף הסיג של רצפות**, אבק הנדבק על ראשי הירקות וקצוף בהן כקורני עכבישים, גם הוא חשיב שומר לפרי, **הרי כל אלו** שלמדנו בתמשנה, הרי הם שומרים לפרי. **ומטמאים** אם הטמאה נגעה בהן, **ומצטרפין** הינו שמצטרפין הטמאה אם בפרי אם בהן לשעור כביצה לקבל טמאה. **ג) אלו מטמאין ומטמאין ולא מצטרפין,** שהן יודות בלבד ואינן מטמאין את האכל, **שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהם יבשים, והעמוד שאינו מכמן כנגד האכל** יד הפרפיל, יד השדרה של עגבים שתולין בה כמה אשכולות, **טפח מכאן וטפח מכאן,** הינו טפח מכל צד של אשכולות העגבים נקרא יד, ולא יותר, דאלו יותר אפלו יד לא הוי, והינו ביד הזמורה, אבל **יד האשכול** עצמו **כל שהוא,** אפלו הוא ארך הרבה, **וזנב של אשכל,** סופו של אשכל **שרקנו,** שהסיר ממנו העגבים שבסופו, אף הוא יד לעגבים שבראשו שאוחזים אותו בזנבו וגם הוא שעורו בכל שהוא. **ויד המכבד של תמרה,** מכבדות של תמרים ובהן תמרים, שעור ארך היד שלהן **ארבעה טפחים,** להביא את הטמאה ולא יותר. **וקנה של שובלת,** שעורו **שלשה טפחים, ויד כל הנקצרים, שלשה** טפחים, שמשאיר יד למעלה ולמטה כדי שלא יתחדך זה במנגל (תפארת ישראל), **ושאין דרכן לקצר, ידיהם ושרשיהם כל שהן, הרי אלו לא** מטמאים ומטמאים ולא מצטרפין: **ד** אלו לא מטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין, **שרשי קולסי הכרוב, וחלבלבות תרדין, וחלפת, את שדרכם לגזון ונעקרו.** רבי יוסי מטמא בכלן, ומטהר בשרשי קולסי הכרוב והחלפת: **ה** כל יודות האכלין שבסמן בגרן, טהורים. רבי יוסי מטמא. פסיקה של אשכול שרקנה, טהורה. שיר בה בר גרגיר אחד, טומאה.

ד) אלו לא מטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין, שלא כיד ולא כשומר. **ה) כל יודות האכלין שבסמן** שדשו אותן **בגורן** בשעה שדשו התבואה ברגלי הבהמה או במקלות, דש גם את הידות, הרי הידות **טהורים** (תפארת ישראל), **רבי יוסי מטמא** מפני שהן יוצאין לטלטל בהן השבלים, כשהוקף בעתר הגרן כמין מגלה, שבמהפכין בו התבואה, דמתוך שהם קצרים הם יוצאין משתי צידי העתר, אך על ידי הידות נוחים הם להפכן. **פסיקה של אשכול,** אשכול הקטן שיוצא מתוך השדרה של האשכל, **שרקנה,** שנתרוקנה מעגבים, **טהורה,** ולא מחשב יד לאשכול הגדול (תפארת ישראל), אבל **אם שייר בו גרגיר אחד, טומאה,** דנעשית הפסיקה יד לגרגיר. וכן

כ"ז אלול

משניות מבוארות

מסכת עוקצים פרק ב

הינרקות ובהן הקורני עכבישים, **מטמאין** לפרי, **הרי כל אלו** שלמדנו בתמשנה, **מטמאין** בפרי, **ומטמאים** את בפרי אם הטמאה נגעה בהן, **ומצטרפין** הינו שמצטרפין לשעור כביצה לקבל טמאה. **ג) אלו מטמאין ומטמאין ולא מצטרפין,** שהן יודות בלבד ואינן מטמאין את האכל, **שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהם יבשים והעמוד שאינו מכמן כנגד האכל** יד הפרפיל, יד השדרה של עגבים שתולין בה כמה אשכולות, **טפח מכאן וטפח מכאן,** הינו טפח מכל צד של אשכולות העגבים נקרא יד, ולא יותר, דאלו יותר אפלו יד לא הוי, והינו ביד הזמורה, אבל **יד האשכול** עצמו **כל שהוא,** אפלו הוא ארך הרבה, **וזנב של אשכל,** סופו של אשכל **שרקנו,** שהסיר ממנו העגבים שבסופו, אף הוא יד לעגבים שבראשו שאוחזים אותו בזנבו וגם הוא שעורו בכל שהוא. **ויד המכבד של תמרה,** מכבדות של תמרים ובהן תמרים, שעור ארך היד שלהן **ארבעה טפחים,** להביא את הטמאה ולא יותר. **וקנה של שובלת,** שעורו **שלשה טפחים, ויד כל הנקצרים, שלשה** טפחים, שמשאיר יד למעלה ולמטה כדי שלא יתחדך זה במנגל (תפארת ישראל), **ושאין דרכן לקצר, ידיהם ושרשיהם כל שהן, הרי אלו לא** מטמאים ומטמאים ולא מצטרפין: **ד** אלו לא מטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין, **שרשי קולסי הכרוב,** כגון קלפת הכרוב שעל גבי מאיר בסר מאיר בסר הדרים יש לנו אלו שומרים ולדים גידים דקין כמו חטין, וחוטרים אותן המוכרים בידי בשעה שמוכרין אותן, ונשארין מהן והן נקראים סיב. **שרשי המיתנא,** שרש שבעניים כך (ונראה שהוא נענה), **והפיגם וירקות שדה** ירקות שגדלים מעצמן בשדה בלא זריעה (תפארת ישראל), **וירקות גנה שעקרן לשתלן** במקום אחר, **והשדרה של שובלת,** חוט האמצעי של שובלת שהחוטים דבוקים בו, **והלבשל שלה,** הקרום שעל גרעין החטה כל אלו שומרים לפרי. **רבי אליעזר אומר אף הסיג של רצפות,** אבק הנדבק על ראשי